

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardii Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Hvmanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censbris.
Prælectiones Theologicæ Posthvmæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Matrinomivm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

19
Potest per-
mitti ut
maga des-
gnat sibi
gmaias.

Excuse
casum.

30
Obiectio
contra ipsa
excepio-
nem,

Soluitur.

Non tan-
tum facie-
tes magia,
sed & con-
sensientes
peccant,

Differen-
tia inter-
bune &
praeoden-
tem casum,

Ad Secundum: Respondeo, Si maga illa iam ante à demone didicisset quo loco sint illa stigmata in corpore Titij, omnino licitum esset ut eius operar, & etiam ab illa petere ut stigmata designet: quia id ipsa sine peccato praestare posset. Et si enim peccasit dum à diabolo petiit sibi loca istorum stigmatum designari; tamen postquam illam notitiam nacta est, potest eā sine peccato vti. Verū si nondum nouit, sed ad diaboli opem recurrere debet ut ea cognoscat, qui promittit se manum eius directurum & ostensurum; non video qua ratione petere à maga liceat ut notas illas ostendat, cùm ipsa fateatur se id sine ope diaboli facere non posse, ac proinde non sine peccato. Recurrere enim ad ipsius opem, peccatum est ad superfluitatem pertinens. Simili modo nō licet petere à maga ut furem, vel alium, qui nobis damna intulit, demonstret, quando id non nisi dæmonis ope potest cognoscere: tunc enim maga vtitur pacto quod ipsi cum diabolo intercedit, & ex vi pacti istius illum sollicitat & vrget ut rem aperiat: quod constat esse peccatum.

Dicit aliquis, Non queritur, an liceat petere à maga ut notas illas demostret: sed cùm illa sponte se offerat, an liceat Iudici se permisiuē habere, sicut dictum est in priori casu, cùm persona accusata adducitur in præsentiam obsecr: tunc enim diximus Iudicē se solūm habere permisiuē ad actionem diabolī demonstrantis personam.

Respondeo, Etiam si maga se sponte offerat, nec ipsa ad hoc à Iudice inducatur; tamen si Iudex personam Titij cureret non solūm coram illa sisti, sed etiam denudari, & teneri ut ipsa corpus ipsums contractare, & in eo operari possit, manifestum est in hoc opere Iudicem non se tantum habere permisiuē, sed positiuē ei cooperari ut actionem superflitosam perficiat: sicut is qui materiam preparat mago, circa quam operatur, ei cooperari censetur: vt si quis teneat speculum, vt ipse ostendat furem in speculo; vel locet cribri, vel pellium aqua, vt ipse arte sua vtatur. In his enim omnibus censetur moralis cooperatio; cùm eo fine totum fiat ut ipsi quodammodo subseruiatur, & ipse suam actionem, quia prorsus illicita est, obire possit. Accedit quòd hīc etiam sit consensus in operationem magicā: ideo enim ista preparatio fit circa personam, vt maga circa illā operari possit: ac proinde eius operatio intenditur. Atqui non solūm qui faciunt digni sunt morte, sed etiam qui consentiunt facientibus, nimirum desiderando ut faciant. Nudus enim consensus in opus alterius quod sine peccato fieri non potest, peccatum est. Hinc magi instinctu diaboli cùm aliqua mira sunt effecturi coram aliquibus, solent petere à singulis an consentiant; nimirum ut hac ratione omnes peccati illius fiant participes.

Secūs res habet in priori casu, vbi diabolus promittit se ostensurum reum, vel conuicturum Titium de magia, si in præsentiam adducatur. Nam illa actio offendere reum & conuincere, à diabolo sine peccato fieri potest: imò Deus potest illum cogere ut id faciat. Deinde adducere personam in conspectum, non est illi cooperari, nisi valde remotè: vnde secundum moralē aestimationem non censetur cooperatio. Ex quibus patet discrimen vtriusque casus; & resolutio præsentis questionis.

CASVS VI.

In quibus rebus dæmoni ex Energumenis loquenti prudenter credi possit?

Quæ fi-
des Ener-
gumenis
adhibenda

Primò, Certum est id quod dæmon per obsecros dicit coactus vi exorcismi, verū esse: quia Deus non potest cogere ad mendacium.

Secundò, Quia tamen ordinariè constare non potest auditoribus, vel etiam ipsi exorcista, utrum dæmon verè ex coactione illa dicat, an fingat & simulet coactionem, idcirco non facile ei fides adhibenda, saltem indubitate, sed omnia suspecta habenda, nisi aliunde de veritate constet.

Nec obstat quod adjuratus respondeat, aut cum iurejurando solemnī aliquid affirmet, maximè si id ad expulsionem, vel finem exorcismi non sit necessarium; quia sicut est mendax, ita etiam facile potest peierare: neque ad expulsionem, ad quam exorcismi ordinantur, opus est ut credantur esse vera quæ dicit. Multò minus credendum, si dicat se missum à Deo ad populi instructionem, vt qui non credunt Concionatibus, & suis Pastori bus, saltem credant diabolo: idque esse extrellum remedium, quo Deus vitur ad hominum conversionem. Multis id rationibus probari posset, & Scripturarum exemplis, si opus est.

Si tamen patefaciat magos occultos, vel eorum sclera, res non est omnino contemnda: quia in atrocissimis criminibus nulla indicia negligenda. Vnde ratione talis denuntiationis potest Iudex occulē absque strepitu capere informationem, vt maiora indicia deprehendat.

MATRIMONIVM.

CASVS I.

Vtrum rudes in Frisia vel Norihollandia (qui ferè conueniunt ante nuptias) non possint coniungi legitimè ante quam plenè sint instructi ad confessionem, cùm a remotis locis veniunt, & citò debent redire, ad hoc ut impediatur interim fornicatio?

Confesa
sio matri-
monio
præmit-
tenda.

Respondeo, Modò sciant ea quæ absolute sunt necessaria ad iustificationem, poterunt coniungi: et si non sint satis instructi ad confessionem. Quia ad Sacramentum Matrimonij non est opus confessione, sed sufficit contritus cum propollo confitendi cōmodo tempore. Vnde ad contritionem non disponunt. Quanquam non videam cur plerumque non possint confiteri: quia cùm sint rudes, poterunt à Sacerdote iuvari bono interrogatorio. Itaque quando hoc fieri commodè posset, magis probaretur.

CASVS II.

An liceat Coniugibus inter se contractum suum sepius renouare, quasi primo illum intrensi?

Renova-
tio ma-
trimonij.

Respondeo, Nullum est sacrilegium in repetitione cōtractus matrimonij. Sicut enim alii contractus non solūm ob dubium verum, sed etiā ob maiorem firmatatem, & quietē cōtrahentium, quantum est ex parte illorum, repeti possunt; ita etiam contractus matrimonij, v.g. vi magis diligenter &c. Vnde qui semel publicè contraxerunt eorum Parochio & testibus, possunt priuatum suum

8 ij contractum

contractum renouare quotannis si velint. Et quāuis illa renovatio sit inefficax, sicut donatio secunda eiusdem rei, tamen faciunt illam, quantum in ipsis est; & iuuat ad maiorem concordiam vel amorem. Vnde non est necesse ut actū adhibeant restrictionem mentalem aut verbalem.

**Reformatio
Matri-
monij.**

CASVS III.
Quomodo reformari posse contractus matrimonij innullius, qui tamen legitimè coram Parocho & testibus celebratus fuit?

3
*Vterque
coniux de-
bet fecere
impedimentum.*

DE reformando matrimonij contractu, scripti D.T. 23. Iulij A. 1605. si ille innullius fuit, non sufficere, quod mulier rogata dixerit veluti admirabunda, se illum pro suo marito agnoscere: quia non videtur ista ratione voluisse de novo contrahere, & illum tunc voluisse pro marito accipere, sed solum indicare illum ex vi prioris contractus suum esse maritum. Opus autem est ut de novo intendat contrahere quantum in se est, quasi dicat: Etiamsi non essem verè vxor, tamen iam te vellem accipere, & re ipsa accipio, vnde debet blandè illum inducere ut velut renouare, prætendendo occasionem maioris amoris, & securitatis. Ita passim DD.

4
*Probabile
tamen est
sufficere
in una
pars id
ficiat.*

Quia tamen insinuat D. T. optare se ut dispensacionem contraria sententia non posse tolerari: Addo non esse prorsus improbabile, impedimentum, ob quod antè erat irritum, sublatum, posse renouari, etiamsi altera pars impedimentum nesciat, & putet fuisse validum; pars enim ignorans manet in conscientia antiquo, eumque usque ad hoc tempus quo facti sunt habiles, continuat: modò tamen altera sciens illud sublatum, intendat de novo contrahere. Vnde in illo casu etiamsi vxor non intendisset de novo contrahere, si tamen maritus id intendisset, sufficeret ad renouandum matrimonium. Hanc sententiam Sotus in 4. dist. 35. q. vñica, art. 2. Lopez 2.p. c. 47. iudicant esse probabilem; & eam tenet Cajetanus tom. 1. opusc. 12. q. 2. & quidam recentiores, quos citat Sancius lib. 2. de Matrim. disp. 36. addens non esse utendū hac sententia, nisi quando ex revelatione impedimenti sequerentur grauissima incomoda, & alius modus renouandi non suppetit ob alterius coniugis ingenium. Addiderim ego, vel quando aliter non posset vitare peccatum reddendo debitum. Imò quando alia ratione non posset quadere peccatum, posset in prima redditione debiti, obtenta iam dispensatione, intendere ipso actu matrimonij affectu coniugali præstito, contrahere: quod locum habere posset quando vxor præueniretur a marito petente debitum priusquam illa posset de novo contractu cum illo agere: vel quando esset vir terribilis, & nihil de renouatione contractus vellet audire.

**Matri-
monium
irritum
defectu
consen-
sus.**

CASVS IV.
Caius negat se verè consenserit in matrimonium cum Agnete, sequitur affectu maritali cum ea consummatio. Quare reliqua Agnete ducit Bertam. Agnes vero dicit Titium.

QVAERITVR I. *An Agnes posse petere & reddere debitum Titio?*

QVAERITVR II. *An Caius posse petere & reddere debitum Bertam?*

QVAERITVR III. *An Caius, si vere & à parte rei sibi conscientia sit se fieri cum Agnete contraxisse, posse manere cum Berta, & Agnes manere cum Titio?*

QVAERITVR IV. *An Caius teneatur redire ad Agnetem, si illa, dimisso Titio, cum reperiat: & an aliquid Caius debeat Titio, si ei aliquid damni ex contractu cum Agnete obuenierit?*

AD Primum: Non videtur dubitandum quin hoc matrimonij Caij cum Agnete sit censendum omnino validum in utroque foro; neque in illud posse cadere ullam dispensationem quā se parentur vinculo, cum sit consummatum. Neque Agnes dubitare merito potest quin Caius verè consenserit, & affectu maritali consummaverit. Vnde etiamsi illam relinquat, & publicè ducat Bertam, & cum eā maneat, non tamē idēo poterit ipsa conscientiam deponere, sibiique persuadere Caium factè consenserisse; ideoque se posse nubere Titio: quia illud non est sufficiens signum facti consensus. Vnde si Titio nupst, non potest ei reddere debitum, & multò minus petere: quia moraliter certum est ipsum non esse eius maritum, & contractum cum ipso fuisse irritum. Vnde etiam proles erit spuria, si vterque huius impedimenti fuit conscius.

Ad Secundum: Caius non potest petere, aut reddere debitum secundā vxori, nempe Berta; quia moraliter certum est matrimonium cum illa esse innullum; vnde tenetur eam deserere.

Ad Tertium: Si Caius factè contraxisset cū Agnete, idque ipsi constaret, nec postea matrimonium illud ratificasset, posset in conscientia manere cum Berta. Non tamen idcirco Agnes posset manere cum Titio, nisi certò illi constaret Caium factè contraxisse, & nunquam postea ratificasse: quod cum illi constare non possit, sed potius moraliter sit certa de contrario, non potest manere cum Titio. Neque Titius potest illam retinere ubi constituerit illi de priori matrimonio Agnetis: inde enim ei liquet suum matrimonium cum Agnete fuisse innullum, ipsamque alteri esse iuncta. Nec refert quod Caius dicat se conscientiam de priori contractu depositisse: hoc enim nō est signum sufficiens ad prudenter indicandum cum factè consenserisse.

Ad Quartum: Si Agnes Caium repetit, tenetur ad eam redire ubi illa à Titio receperit: vel certè tenetur ei iudicio prudētum de iniuria & damnis (si que ipsa incurrit propter illius inutilem receptionem) satisfacere, alioquin non est censendum in bono statu. Erga Titium maritum secundum Agnetis non videtur Caius habere obligationem iustitiae; quia nec vi, nec fraude induxit illum ad contrahendum cum Agnete, vt suppono. Vnde si illi damnum ex hoc contractu evenit, sibi imputet, vel illis qui ipsi autores fuere contrahendi.

CASVS V.

Francisca quadam ab anno etatis decimo quinto usque ad quadragesimum habitu religioso vixit in monasterio tanquam libera, & non professa. Religiosa nolunt illam eligere in Procuratricem, nisi se vellit votis Religiosi

gionis obstringere. Quare Pater monasterij, explicatus votū Religionis, eam interrogat, An esset parata amore Dei, S. Augustini, & Sororum domus ad ipsis seruendum consentire in dicta tria vota, eaque præstare prout aliae Religiosæ domus fecerunt; & illa respondit, Quod sic cum Dei adiutorio, intenders hoc facere suo tempore, non illo actu. Post hac, secuta est benedictio Patris, osculum Sororum, Obedientie promissio facta Priorissa, conuiuum solitum dari a professis, communis opinio Sororum & Patris putantium illam professam. Denique ipsa dixit se non penitere promissio facta. Hec Francisca iam Procuratrix è monasterio profuga matrimonium init cum milite.

QVÆRITVR, An Francisca contraxerit illa actione impedimentum dirimens matrimonij?

R Espondeo Primò, Si vera sint quæ in facti specie proponuntur, certum videtur Franciscam non contraxisse illa actione impedimentum dirimens matrimonij corā Deo. Quia re vera professionem non fecit, sed simulauit. Quod enim ab anno decimo quinto atatis usque ad quadragesimum non fecerit professionem, sed tanquam libera vixerit in monasterio, supponitur tanquam ibidem certum & notorium. Vnde etiam Religiosæ noluerunt illam eligere in Procuratricem, nisi se vellet Religionis votis obstringere.

Quod etiam postea nō sit profesa, quando Pater monasterij explicatis votis Religionis, cam interrogavit, An esset parata amore Dei, S. Augustini, & Sororum domus id ipsis seruendum consentire in dicta tria vota, eaque præstare pro ut alia Religiosæ domus fecerunt; & illa respondit, Quod sic, cum Dei adiutorio, intenders hoc facere suo tempore, non illo actu:

*Defuit cō-
fensus de
præsenti.* manifestum est; quia defuit consensus de præsenti. Sicut enim in matrimonio & in omni alio contractu de præsenti, requiritur consensus de præsenti, quo consentiat, vt ex hoc tempore incipiatur valere; sic etiam in professione. Itaque cum hæc contulerit suum consensum, non in præsentem actum, sed in futurum, quem nondum fecit, evidentis est, per illum actum coram Deo non fecisse professionem, nec contraxisse obligationem quæ ex professionis actu resultat. Actus enim cui deest consensus, est omnino inutilis ad inducendam obligationem: quia omnis obligatio in contractibus, in votis, in promissionibus, ex cōfensi oritur: ubi ergo deest consensus, deest obligatio. Confirmatur, quia esse paratum consentire in tria vota, non est re ipsa cōsentire in illa: & esse paratum illa præstare more aliarum, non est re ipsa illa præstare: sicut esse paratum contrahere matrimonium, vendere domum &c. non est re ipsa contrahere aut vendere: ergo ex tali actu præcisè non potest iudicari fecisse professionem.

Nequa illa quæ postea fecuta sunt (vt benedictio Patris, osculum Sororum, obedientie promissio facta Priorissa, conuiuum solitum dari a professis, communis opinio Sororum & Patris putantium illam professam; denique quod ipsa dixit, se non penitere promissio facta;) sufficiunt ad

validandam professionem; nisi ipsa per huiusmodi actus, dum se in illis gerit tanquam professam, intederit se de nouo obligare, & esse verè professa. Quia etiam si hi sint actus profectorum, quibus videbri possit inducere tacita professio, tamen coram Deo verè non inducunt, nisi consensus adsit, vt omnes DD. fatentur.

R Respondeo Secundò, In foro tamen externo nō parua difficultas ob hac moueri posset; & fortasse presumetur verè professi; quia actus isti externo extermi videtur sufficere ad tacitam professionem. Sed in foro interno locū non habet presumptio, sed nuda veritatis confessio. Itaque si ipsa proficitur se nullam intentionem hisce actibus se obligandi habuisse, sed solum simulandi, quia putabatur ante professiā, iudicandum est in foro conscientiae non tuisse tacitam professionem.

Ex quibus omnibus concludo Primi, Matrimonium illius postea contractum, coram Deo validum esse: & si est consummatum, non solum ipsam non teneri, sed nec posse ad monasterium inuitio marito redire.

Secundò, Ex ijs quæ narrata sunt, non posse colligi illam villo voto, etiam simplici teneri nisi forte voto obedientiæ, quando Priorissa obedientiæ promisit. Hoc enim videtur sūisse verum votum directum ad Deū, cuius materia fuerit obedientia præstanda Priorissa, vt D. Thomas in famili docet 2.2. q. 88. a. 5. sic enim in Religionibus Prælato obedientia promitti solet. Huius tamen voti executio facta est impossibilis per matrimonium. Itaque non tenetur illud exequi. Deinde, Priorissa & Conuentus eam liberant ex parte sua quantum adstringitur, cedentes iure recipiendi.

Itaque non videtur egere dispensatione: quam tamen ab Episcopo, vel habente auctoritatem Episcopalem, vel à Religioso habente priuilegium obtinere potest, si eam desiderat.

Illis autē verbis quibus significavit se esse paratam emittere vota, vt alia fecerunt; non obstrinxit se villo voto, nec simplici nec solemnī; vt ex dictis patet.

Tertiò, Illam teneri petere veniam à Priorissa & Conuentu ob grauem iniuriam illi & monasterio factam, & scandalum datum; & dolere de tantis peccatis, &c. Ita sentio saluo meliore iudicio.

C A S U S VI. Impedi-
mentum
Quidā à viginti annis coniugatus, iam recens
certò decessit se contraxisse cū impedimento
dirimenter, quod sponsa sororem cognouisset
ante contractum matrimonij.

QVÆRITVR, Vtrum vxori possit debitum redi-
dere, cum illa sit in bona fide?

R Espondeo, Manifestum est non posse. Ratio est, quia constat illi matrimonium esse nullum: ac proinde illam redditionem non esse actu matrimoniale, sed fornicationem. Neque hic potest esse vila sententiarum inter Doctores diversitas. Nec refert quod vxor sit in bona fide: quia bona illa fides vxoris etiam si possit iuuare vt maritus licet ei reddat debitum in dubio, tamen nullo modo iuuare potest, quando certus est matrimonium esse nullum. Vtrumque habetur aperte Cap. Inquisitionis, de sententia excommunicacionis, ibi credimus respondendum, & Cap. Literas 13. de Restit. spoliat. 161. Porro cū mulier.

S. iii Fuit

Lectio eccl.
fratricis
Index id
principales.

Fuit quidem aliquando disputatum inter Doctores, utrum in eo euentu quo alter coniugis est certus de impedimento, & Ecclesia ei non credens præcipit sub pena excommunicationis ut coniugi reddat debitum, utrumque inquam, tunc possit redire debitum: Non defuerunt Doctores qui tunc putarent posse reddire, propter præceptum Ecclesiae, & bonam fidem alterius coniugis: sed alij etiam in hoc casu damnant hanc sententiam erroris, & tanquam in fide periculosam, propter Capitula allata, quae etiam in hoc casu loquuntur. Qua de re vide plurima apud Sancium lib. 2. disp. 39.

¹⁴
Episcopus
potest in
hoc impe-
dimento
dirimere
dispen-
sare.

Ne autem vir ille sine remedio maneat; potest Episcopus dispensare in illo impedimento dirimenter, & concedere ut rursum contrahant; ut passim tradunt Doctores: Si tamen haec quatuor concurrant, Primo, Ut matrimonium ipsorum sit publicum. Secundo, Ut impedimentum sit occultum. Tertio, Ut in separatione sit scandalum. Quartu, Ut non facilis sit aditus ad Summum Pontificem ob paupertatem vel aliam causam, vel certe ob periculum peccatorum in tanta dilatatione, quia interea non abstinebunt ab usu coniugij putatiui. Credo haec quatuor concurrere in vestro casu. Videantur plurima haec de re apud Sancium lib. 2. disp. 4. Idem bis docui publicè Louanijs, similiter alij Professores; estque modo communis sententia Doctorum.

Validus est
enīlium pri-
uatum con-
trahant, non est opus
natus con-
traclusus sed sufficit ut inter se priuatim absque ullo teste
Parocho, contrahant, ut communiter Doctores tradunt.

Impedi-
mentum
affinitatis
sublatum:

Vtrum, hoc ipso, quo Concilium Tridentinum suo decreto sustulit Ius antiquum indacens impedimentum dirimens ob affinitatem in 3. & 4. gradus copula illicita, & Summus Pontifex decretum illud confirmavit, ubique cessauerit hoc impedimentum, etiam apud eos qui reuocationem illam ignorarunt, & in contraria consuetudine permaneserunt?

¹⁵
Reuocatio
lege, cessa-
uit obique
hoc impedi-
mentum, iam
ipso quo Conci-
lium Tridentinum suo decreto sus-
tulit Ius antiquum inducens impedimentum di-
rimens ob affinitatem in 3. & 4. gradu ex copula illicita, & Summus Pontifex decretum illud con-
firmavit, ubique cessauit hoc impedimentum.

¹⁶
Ex apud
vntentes
mala fide.

Quare si aliqui (etiam mala fide) contraxisserint in 3. gradu talis affinitatis post illam confirmationem, matrimonium fuisse validum. Ut enim reuocatio legis vim habeat & impedimentum cesse, nulla requiritur promulgatio vel acceptatio. Sufficit enim voluntas legislatoris exteriorius sufficienter declarata: quamvis etiam talis declaratio absolute non sit necessaria; sed sufficiat sola voluntas etiam interna, ut multi docent.

¹⁶
Denique
apud vnu-
tes contra-
via consue-
tudino.

Verum dubitari potest, Vtrum Ius antiquum inducens impedimentum in 3. & 4. gradu prædicto, non videatur renouatum & inductum de novo ex vi consuetudinis, in qua postea permansum est in regno Angliae? Consuetudo enim potest novum Ius, & nouam obligationem inducere.

Sed non existimo in Anglia fuisse villam consuetudinem quæ hoc impedimentum potuerit inducere: Primo, Quia Sacerdotes qui ibi præfuerunt, non ignorarunt Concilij abrogationem; nec credibile est illos voluisse contrarium inducere. Deinde, ad inducendum de novo tale impedimentum, deberent talia matrimonia in 3. vel 4. gradu contracta per sententiam iudicari invalida, idque sapientius & varijs locis. Nam priuata & occulta opinio seu iudicia ex ignorantia profecta, non possunt tale impedimentum inducere. Denique, non constat etiam de priuata & occulta consuetudine in contrarium, quæ etiam absque consensu supremi legislatoris vim non haberet, vt docet Statutes de Legibus lib. 6. cap. 27. versus finem.

Ad ea quæ in contrarium adferuntur, dici potest Primo, Esse diuersam rationem decreti de potestate dispensandi. Quia per illud confertur nova potestas & nouum priuilegium, quod forte Concilium non intendit dare Episcopis, qui Concilium non receperunt. Hic vero legis obligatio vniuersè tollitur, vnde non est opus dare aliquod priuilegium. Deinde, de illa Cardinalium responsione, non liquet satis; vnde non obligat. Aquitati satis contentaneum est, vt si quis onera legum non suscipiat, priuetur legum priuilegijs; sed nusquam Iure statutum est ut hoc ipso sit priuatus.

Itaque etiæ aliqui fluctuant in hac questione, ego tamen verius & probabilius sentio, illa in gradibus aperi-
pedimenta 3. & 4. gradus etiam in Anglia cessare, finitatis & matrimonia in illis gradibus ibidem contracta ex copula esse valida, etiam si contrahentes ob malam fidem peccassent.

CASVS VII.

Titius cognovit suam affinem in 4. gradu. Posse a cupitu ea contrahere. Imperat dispensationem illius impedimenti à Summo Pontifice, sed in supplicatione non expressit ne affinitatis interuenisse copulam.

QVAERITVR, An dispensatio sit valida?

R Epondeo esse irritatum. Hanc ut multo ve-
riorem probat Sanchez lib. 8. disp. 25. n. 8.
(etiam contraria si probabilis.) Præcipua ratio est stulus Curiae, & declaratio expresa Cardinalium. Vnde in Aphorismis Sæ qui contrarium teuuerat V. Dispensatio, id est correcum, & additur Cardinales contrarium declarasse.

S Pontifex in dispensatione dicat, Dispensetur nisi interuenierit copula carnalis; & ante executionem dispensationis interueniat copula, si ea est occulta, valde probable est valere dispensationem, nec opus esse secundò Romanum recurrere. Contrarium tamen Sancius putat probabilius ob stulum Curiae.

CASVS IX.

In Diœcesi Leodiensi à quadraginta, quinqua-
ginta & pluribus annis, consuerunt Epis-
copi & eorum Vicarij dispensare in impedi-
mentis matrimonij, & nominatim consan-
gninitatis & affinitatis, communiter in 4.
gradu, infra subiecte causa, & subinde in
3. si aliqua ex subsequentibus causis allegen-
tur, & legitime proveniant; Primo, Quando
ob pass-

¹⁷
Responso
ad argu-
menta con-
traria.

Impedi-
menta af-
finitatis
matrimoni-
i in illis
gradibus
Angliae.

anglia.

Dispen-
satio im-
pedimenti
dirimen-
tis ratio-
natis.

Dispen-
satio in
gradibus
prohibi-
tis affini-
tatis &
consan-
guinitatis.

ob paupertatem ad Vrbem pro dispensatione mittere non possunt. & alias graves & prægnantes causa subsint, propter quas bonum sit dispensare. Secundum, Quando eorum Parochi attestantur, nisi dispensatio concedatur, ad hereticos vicinos migratores esse. Tertio, Quando filia per cognatum vel affinem est imprægnata, & nisi dispensatio deitur antequam veteris tumescens crimen detegat, sequentur rixe inter parentes, cades, & huiusce generis scandala.

QVÆRITVR, An Episcopus & Vicarius Leodienses moderni per huiusmodi consuetudinem, ex ijs, vel similibus prægnantibus causis, in dictis impedimentis tui a consensu possint dispensare?

R Espondeo Primo, Potestas dispensandi in impedimentis istis ad matrimonium contrahendum, non potest absolutè præscribi (etiam si causa iusta & grauis subsit) ab Episcopo, nisi spacio 40. annorum cum titulo; vel tempore, cuius initij non extet memoria, absque titulo. Colligitur ex Cap. 1. de Prescriptione in 6. adiunctis ijs que ibi notata Glossa, & DD. communiter.

Ratio est, Nam Iure communi & vsu Ecclesiæ potestas illa est propria Summi Pontificis, tanquam supremi Principis Sacrorum; sicut potestas legiti-mandi, potestas meri & mixti imperij est propria Principi. Atqui ea quo præcepta sunt Principis, non possunt ab inferioribus præscribi, nisi modo prædicto: qui præsumptio Iuris est in contrarium, ut docet Couar. Reg. Possessor. p. 2. §. 3. n. 3. & seq; & colligitur ex dicto Cap. 1. de Præscript. in 6.

Nec refert quod iusta & grauis causa dispensandi subsit; quia talis semper adesse debet ut possit fieri dispensatio in huiusmodi. Vnde nec Summus Pontifex absque tali causa licet dispellere potest; vt omnes DD. fatentur.

R Espondeo Secundo, Probabile tamen est posse illam potestatem restrictam ad certum casum præscribi spacio 40. annorum, etiam absque titulo: nimur quando hec duo concurrunt: Primū, quod ob paupertatem ad Vrbem pro dispensatione mittere non possunt. Secundum, quod graves causæ subsunt ob quas dispensare non solum sit bonum, sed etiam necessarium ad grauissima malæ impedienda, quæ alia ratione quam dispensatione & concessione matrimonij impediti nequeant: ut si aliqui putentur ad hereticos migrare, & ibi contracturi; vel si cades inter parentes putentur futura.

Ratio est, quia positis talibus circumsstantijs præsumptio Iuris non obstat: nam bona fide præsumi potest Principem in tali casu concessisse potestatē, vel tacite illam concedere; cum ipsius mens non sit ut referuatio potestatis cedat in detrimentum animarum, vel Ecclesiæ, sed solum in ædificationem. Itaque cum præsumptio malæ fidei non obstat, non video cur 40. annis absque titulo præscribi non possit, quando dictæ causa concurrunt.

C A S V S X.

Lucretia iuncta Matrimonio cum Petro, perpetravit adulterium cum Achille, qui gerebat

Impedi-
mentum
dirimens
ex crimi-
ne.

inimicitias cum Petro: & Lucretia quoque Petrum oderat, quod ab illo duriter habebatur: ineunt consilium ut illum interficiant, quod & factum est; primaria quidem intentione vescendi, quia oderant: secundaria, contrahendisimil; saltem dubitant.

QVÆRITVR, An ortum sit impedimentum dirimens; & quid faciendum, si contra-xerunt?

R Espondeo & Dico Primo, Si saltem secundaria intentio fuit contrahere, ortum est ^{si secunda} impedimentum effectu secuto. Ratio est, quia veritate machinati sunt mortem animo contrahendi: non enim Iura exprimunt debere esse primariam intentionem.

Dico Secundum, Si dubitant an habuerint intentionem secundariam; perseverante dubio non possunt contrahere sine dispensatione. Ratio est, quia moraliter constare debet non subesse impedimentum ut contrahant; aliæ exponunt se periculo fornicationis.

Dico Tertio, Si contrixerunt non bona fide dubitantes an subesset impedimentum, non possunt petere debitum aut reddere ante dispensationem. Obtenta autem dispensatione debent contrahere secundum; non coram Parochio & testibus coram quibus antea contrixerunt matrimonii præsumptum, sed secretò.

Dico Quartum, Si bona fide contrixerunt nihil suspicentes de illo impedimento, & postea dubitatio superuenit, adhibita debita diligentia, si nihil possint moralis certitudinis assequi, probabile est non egere dispensatione. Difficile tamen creditu est non habuisse eos intentionem contrahendi: quorsum enim simul conspirassent? quorsum mortem intulissent? poterant minori malo vlcisci in iuriam. Vnde puto petendam dispensationem.

C A S V S XI.

Ante annos triginta puella quedam iuncta fuit matrimonio viro cuidam, qui per aliquot dierimē mensē communī toro usus, eam ne attigit ex imponendum. Dies illi dicta coram Officiali, cuius decreto inspectus à 4. medicis, qui hominem frigidum & impotentem deprehenderunt. Officialis itaque pronuntiat ut experientur per triennium. At ille rursus post aliquot mensē, clam omnibus, puelle rebus onustus aufugit, eam vii accepereat virginem relinquent. Nihil interea auditum, nisi ante 15. annos, cum agnitus fuit à quodam suo populari?

QVÆRITVR, An super his fundamentis Ecclesia possit pronuntiare sententiam nullitatis prioris matrimonij?

R Espondeo breuiter (omissis multis quæ in viramque partem dici possent) posse pronuntiari sententiam diuortij quoad vinculum in prædicto casu. Nam cum de frigiditatis impedimento agitur, non requiritur temper probatio triennij: sed sufficit inspectio corporis cum iuramento, & alijs signis. Vnde post primam puelle S iiiij querclam

querelam poterat diuortium concedi facta inspectione corporis puella & viri, accedente iudicio medicorum, & iuramento viri & puellæ, & propinquorum. Multò magis poterit iam fieri, cùm credibile sit virum postea tentasse, & ideo fugisse quod videret se nihil posse; qua fuga confirmat præsumptionem impotentie, quam etiam confirmat tam diuturna absentia.

Nec refert quod viri confessio & iuriurandum iam haberet nequeat; quia reliqua signa sufficiunt cum inspectione corporis mulieris, vt colligitur ex Panor. in Cap. 1. n. 5. & 6. de frigid. & malef. vbi hanc sententiam clarè docet. Idem satis apertere conuincitur ex illo Capitulo. Triennij probatio necessaria maximè est in maleficio: quia nō ita potest statim constare de eius perpetuitate, cùm demonis noxa sit voluntaria: Secùs est in frigiditate quæ à natura est, vt ibidem Panormitanus,

CASVS XII.

Matri-
monium
fine pro-
prio Pa-
rocho.

Parochus originis astitit matrimonio eorum
qui alibi habebant domicilium fixæ habi-
tationis.

QVÆRITVR, An matrimonium si inualidum?
An Parochus suspensus?

Respondeo, Parochus originis non potest afiltere matrimonio, nec censem proprius Parochus in hoc negotio, sicut nec in Sacramento Pœnitentiaz, si contrahentes alibi habent domicilium, seu fixam habitationem, absque animo reuertendi & habitandi in loco originis. Quo posito, matrimonium istud coram Paroco originis contractum, est inualidum. Si tamen quispiam non deseruit animo locum originis, sed habuit semper animum reuertendi, & ibi habitandi, verè retinuit ibi domicilium habitationis, etiam pluriannis annis absuerit. Et ita posset ibi coram Paroco contrahere.

29
Parochus
bona fide
non subdi-
tos iungens
matrimo-
nio, non est
suspensus.

Parochus qui astitit matrimonio eorum qui alibi habebant domicilium fixæ habitationis, si bona fide id fecit, putans se id posse facere, etiamsi ex ignorantia crassa, non est suspensus per Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 1. de Refor. Matrim. Quia requiritur vt ausu temerario id factum sit: ad quod requiritur scientia, quæ sciat id esse illicitum. Quod si talis scientia adfuerit, estet suspensus ad arbitrium Episcopi illius Parochi, qui debebat de iure assistere: nec posset absolvi nisi ab illo Episcopo, vt patet ex verbis Concilij. Itaque hic deberet adire Archiepiscopū Mechliniensē cui Parochus contrahentium, & ipsi contrahentes subfunt. Absolutus autem à suspensione per illum Episcopum, posset dispensari in irregularitate, quam celebrando in tali suspensione incurrit, nō per Episcopum eundem, sed per proprium Episcopum, si casus erat occultus, vel quemuis alium habentem ad hoc potestatem iure ordinario vel delegato.

CASVS XIII.

Matri-
monium
fine pro-
prio Pa-
rocho.

Quidam Miles Lotharingus in oppido The-
nenſi praefidiarius, abduxit quandam
Virginem Thenensem Geldonii Braban-
tia oppidum, ut ibi corā Paroco & testibus
cum ea contraheret; & contraxit.

QVÆRITVR, Virum si Matrimonium?

VIdetur non esse; quia ille Parochus non erat ipsius Parochus, nec puellæ, sed Parochus Thenenensis; nam per sex hebdomadas miles ibi fuerat in praesidio.

Respondeo, Matrimonium illud esse validum. **Est validum hoc matrimoniū.** Ratio est, quia miles ille non habebat in Belgio domicilium, sed censem vagabundus, sicut alij exteri milites: commorantur enim vbicumque constituantur à praefectis. Nec obstat, quod per sex hebdomadas ibi fuerit: quia hoc satis non est ad contrahendam parochiā. Debet enim quis cōmorari in aliquo loco, saltem maiori parte anni, vt ibi parochiam sortiatur, ita vt alibi non possit Sacra menta percipere; vel saltem habere propositum ibi tam diu habitandi. Atqui tale non erat in milite, quia omni hora debet esse paratus ad recessendum. Deinde, ipsa puella, vt narratur, iam statuerat relinquere Theras, & se conferre Leodium. At hoc ipso quo quis relinquit aliquem locum, amittit parochiam; & donec perueniat ad terminum vbi statuat figere domicilium, censemur sine parochia propria, sicut vagabundus: ergo potest vbique Sacra menta percipere.

CASVS XIV.

Quoniam
amitteretur
parochia.

Quidam ex diæcœsi vbi decretum Concilij Tri-
dentini de matrimonio est promulgatum &
seruntur, adeunt loca vbi decretum illud
non est promulgatum, idque eo fine vt sine
Paroco possint contrahere.

QVÆRITVR Primo, Virum bi validè con-
trahant.

QVÆRITVR Secundo, Cum Officiales illius
diæcœsi haclenius talia matrimonia declara-
uerint irrita, & carauerint separari: quid
modi faciendum de illis, qui ita separati; &
quid censemendum de prolibis in tali mari-
monio susceptis, & de susceptis ex secundo
connubio, quod iam separati inierunt cum
alij?

AD Primum: Respondeo, Validè contrahere si aliqui sint habiles, vt benè probat Sancius lib. 3. de Sponsal. disp. 18. q. 4. Vnde sequitur Primo, tales non esse separandos si probare possint se ita contrahisse. Secundo, corum proles esse legitimas. Possunt tamen puniri ab Ordinario, si publicas denuntiationes omiserint. Hanc sententiam iudico veriorem, & Iuri omnino conformati.

Ad Secundum: Respondeo, Probabile etiam esse illa matrimonia sic de industria contrâcta, esse irrita, vt aperte indicat Sancius (nam alteram sententiam solum vult esse probabiliorem) & adducit pro illâ tres graues auctores, nec illi defunt probabiles rationes.

Itaque Domini Officiales separando tales secuti sunt sententiam probabilem. Vnde qui hoc modo separati sunt, & alij iuncti, non sunt monendi; sed permittendi in secundo matrimonio, & proles eorum censemenda legitimæ: quia bona fide sic contraxerunt.

Quod verò attinet ad proles quæ ex matrimo-
nio clandestino susceptæ fuerint, hæ relinquantur
eo statu

eo statu & loco quo sunt, nisi forte lis de earum statu mouetur. Quia ob huiusmodi probabilitatem sequi posset magna varietas in iudicando, cum magno populi scandalo, si Officiales qui nunc sunt, iudicarent secundum hanc sententiam: qui postea erunt, secundum aliam: & posteriores rursus secundum primam. Idcirco statuendum ut constanter in posteru secundum probabiliore iudicetur.

C A S V S X V.

Matri-
monium
coram
testibus
indebitè
adhibitis.

Aurelius & Lucretia vocant Parochū & duos testes ut Matrimonio suo assistant; sed inter se ita illi agunt, ut testes non videantur posse perfectè percipere quid illi intendant: ex modo enim agendi & ex verbis videntur posse existimare illos iocari, vel aliud intendere quam intendant.

QVÆRITVR, An sit verum Matrimonium?

29
Causa du-
bitandi.

*R*atio dubitandi est, Quia non videntur contraxisse coram testibus; & quod testes non potuerint ex modo agendi & loquendi perfectè percipere quid Aurelius & Lucretia intendant. Atque non potest quis dici testis respectu eius quod non percipit: ergo defectu testium videtur hoc matrimonium esse invalidum.

Eft verum
Matrimo-
nium.

Respondeo, Omnino tenendum videtur suisse validum matrimonium. Quia verè & propriè contraxerunt per verba de praesenti, coram Parocho & duobus testibus. Ideo enim Parochum & illos duos testes aduocarunt, ut coram ipsis contrahecent, quod & fecerunt.

Non requi-
ritur ut
testes co-
gnoscant
inten-
tione-
nem con-
traheant.

Neque obstat, Quod testes, & forte etiam Parochus non omnino cognoverint intentionem ipsorum: quia non est necesse ut sciant intentionem contrahentium, vt docet Nauarrus de Spōsalibus, Consil. 54. nullum enim Ius hoc requirit. Satis enim est vt actus ille dicatur fieri coram Parocho & testibus, si ita fiat coram ipsis, vt ipsi percipiant quid agatur exterius, et si de intentione dubitant: sicut enim testes operis externi, non internæ voluntatis.

Confirmatur Primo, Quia si mulier dicat, *Volo te habere coniugē aut marīum;* & vir dicat, *Volo te habere vxorem,* si fiat coram Parocho & testibus, valet, et si Parochus ignoret illorum mentem, putetque solū esse verba de futuro; vt docet Nauarrus Consil. vlt. de Spōsalibus. Secundo, fieri potest vt persuasum sit testibus omnia simulatē fieri. Quo casu quis dicat non fuisse matrimonium? Tertio, Sapē possunt addere aliquid ludici vt rem tegant, & testes reddant ambiguos, vt se possint tueri si opus sit.

30
Neque re-
queritur
ut verba
sunt clara.

Nec etiam obstat, Quod verbis obscuris contraxerunt, vt testes non possint clarè scire mentem ipsorum: tum quia quibusvis verbis consensum vicissim exprimitibus matrimonium contrahi potest, iuxta communem DD. sententiam; tum quia verba non fuerunt adeò obscura, quin facile posset percipi quid vellent: vbi sunt enim verbis Scriptura Genet. 2. quibus significatur societas & auxilium matrimoniale ad prolis generationē, dicentes vtrō citroque, *Accipio te in adiutorium meum:* tum denique, quia non est necesse ut intentionem contrahentium certò assequantur.

His adde, Quando aliqua dispositio vel contratus iure naturae est validus, si lus positivum for-

mam aliquam ei superinducat, sine qua velit illam dispositionem esse irritam, ea forma sic accipienda est, vt (quantum verba patiuntur) quam minimum præjudicet naturali libertati, & validitati dispositionis, iuxta regulam Iuris, *Odia refringi, fauores conuenit ampliare:* talis enim restrictio & irritatio est odiofa. Quam ob causam DD. dicunt non requiri vt testes sint rogati, aut vt sponte adfiant, aut vt velint esse testes. Itē sufficere vt sit Parochus alterius partis, & similia: quia verba Concilij hæc omnia admittunt. Pari ergo ratione dicendum est, non esse necesse vt testes sciant mentem contrahentium, modo percipiānt ipsum contractum exterum: nam etiam tunc in proprietate verborum verum est illos non contrahere absque Parocho præsente & duobus testibus.

C A S V S X VI.

Forma ita:
uidiosa, ita
ritans cō-
tractum,
qui iure
naturae est
validus,
quomodo
accipienda.

Matri-
monium

Titius & Caia contrahunt matrimonium per verba de praesenti absque Parocho & testi- rocho & bus. Et statim in ipso contractu sibi mutuo testibus promittunt quod iterato sint inituri illum contractum coram Ecclesia.

QVÆRITVR Primo, An contractus ille ma-
trimoniū de præsenti habeat rationem spon-
saliū?

*QVAERITVR Secundo, An ex tali contractu de præsenti irrito ex defectu Parochi & te-
stium, oriatur impedimentum publice ho-
nestatis?*

QVÆRITVR Tertio, An saltem illa promis-
cio quod iterato sint inituri illum contra-
ctum coram Ecclesia, non habeat vim spon-
saliū?

*A. D. Primum: Respondeo, Etsi probabile sit contractum Matrimonij per verba de præ-
senti absque Parocho & testibus habere vim spon-
saliorum, cum multi Doctores non sine probabili
ratione id doceant, vt Couat. in 4. p. 1. c. 3. in
fine. Henriq. l. 11. de Matrimonio cap. 5. n. 4. &
alii. Tamen contrarium est probabile: quia Con-
cilium Trident. Ad si contrahendum omnino inha-
bitabile reddit. Si contractus elset validus initiar spon-
saliorum, non essent ipsi omnino inhabiles. Ita
Sanchez lib. 1. disp. 20. & multi alii, quos ipse
citat, & bene id probat. Idem expressè docet
Nauar. in Consil. tit. de Spōsalibus, Consil.
1. num. 3.*

*Ad Secundum: Respondeo, Quod ad impedi-
mentum publice honestatis attinet, probabile est ex tali contractu de præsenti irrito ex defectu
Parochi vel testium, non oriri hoc impedimentū: quia deest forma essentialis contractū matrimo-
niū, nec habet vim sponsaliū, vt dictum est.*

*Nec obstat cap. 1. de sponsal. in 6. Quia post
Concilium Trident. sels. 24. c. 3. ex sponsalibus
irritis non oritur vim impedimentū. Si tamē
quis velit sequi alios Doctores qui tenent talē
contractum habere vim sponsaliorum, dicere de-
bet per eum induci impedimentum publice ho-
nestatis. Vide Sanchez lib. 7. de Matrimonio dis-
put. 70. n. 13.*

*Ad Tertium: Respondeo, Res hæc difficultatem
habet. Si enim quis dicat eos solū sibi mutuo
promississe, quod iterato essent inituri illum con-
tractum*

32
Contraria
est proba-
bilis.

33

34

tractum coram Ecclesia, eo quod putarent se iam coniuctos, & idcirco debere etiam publicè facere quod clanculum fecerant, sic non videntur esse sponsalia, quia promissio illa nititur errore quo putant se iam coniuctos, & idcirco debere illam ceremoniam coram Ecclesia repeterem. Si verò absolutè intenderunt de nouo se obstringere ad in eundum matrimonium, etiam eo euentu, quo ante nihil esset actum, nec villa obligatio orta ex illo contractu: sic dicendum est esse sponsalia. Et hoc videtur verius: quia videntur omni modo voluisse firmare suum contractum. Vnde non ex interuallo, sed statim in ipso contractu promissionem illam addiderunt. Quo posito, non possunt absque consensu mutuo ad alias nuptias transire.

Matri-
monium
sine Pa-
rocho in
locis ha-
reticorum.

35

CASVS XVII.

An Matrimonia contracta sine presencia Paro-
chi sint irrita in locis hereticorum?

R Epondeo, Vbicunque Decretum Concilij Tridentini sess. 24. c. 1. de Matrimonio est promulgatum iuxta formam ibi prescriptam, Matrimonium contractum sine presencia Parochi, aut Sacerdotis alterius de ipsis Parochi vel Ordinarij Licentia, est nullum: vt patet clarè ex verbis Concilij. Quod etiam dicuntur declarasse Cardinales deputati; vt ante nouë annos responsum est Roma.

Vnde ubicumque decretum istud promulgatum legitimè fuerit, quamuis forte Concilium ipsum non fuerit ibidem promulgatum; matrimonia sine Parochio, vel alio Sacerdote ad id commissio contracta, sunt irrita. Hinc sequitur irrita esse in Hollandia & Zelandia. Secùs est in Anglia, vbi non fuit promulgatum.

36

Personae
reddun-
tur inhabi-
tates ut sic
contra-
kant.

Nec obstat quod lex positiva non videatur obligare, vbi non potest seruari: quia hoc intelligendum de lege positiva, quæ solum præcipit vel vegetat aliquid ex se licitum; non autem de lege irritante contractum, & maximè quæ vterius contrahentes reddit inhabiles. Non enim solum hic irritatur ipsa contractus substantia, sicut irritatur contractus Minorum lege Ciuiili, quamvis id possit sufficere: sed etiam inducitur inhabilitas, quæ inhabilitas, non tollitur per hoc quod non inueniatur Parochus &c. sicuti inhabilitas consanguinitatis non tollitur per hoc quod alii omnes sint infideles. Contrahere autem Matrimonium cum hac inhabilitate, est implicitè consentire in fornicationem; quod est contra Ius diuinum.

Addo, Quod nec extrema necessitas aut pericula mortis possit tollere hanc inhabilitatem, tollitur per quamvis lege positiva inducatur, vt communiter Doctores. Omitto plurima quæ in hanc sententiam dici possent; quia non sunt necessaria; nec multum ad rem faciunt. Nam in Hollandia & Zelandia facile possunt inueniri qui ab Ordinario facultatem habeant Matrimonio assistendi: vel certe potest peti dispensatio à Pontifice.

Coniuarii
in nuptijs
illictis.

CASVS XVIII.

Virum sine peccato mortali liceat Catholico
adire nupiale coniuinium Catholicorum,

quando Matrimonium non fuit contractum
coram Parocho & testibus?

V Idetur non licere. Primo, Adire nupiale
cōuiuum est gratulari sponsis nouas nuptias,
easque approbare: idē enim celebratur coniu-
nūm ut omnes gaudeant, & bēne precentur: hoc
autem est illicitum. Secundō, quia tales nuptiæ
sunt fornications: atqui non licet gratulari statū
meretricium, vel alium impurum: ergo. Tertiō,
quia est scandalum.

Sed contrarium tenendum est; scilicet, hoc nō
esse peccatum mortale si scandalum absit, & sine
periculo vita, vel damni notabilis, vel gravis of-
ficiū pectorum: Rationes negantes.

Dico, Si scandalum absit, quia hoc in omni ope-
re per se indifferenti, imo etiam in opere aliis bo-
no non præcepto vitandum est.

Dico, Si absque periculo, &c. vita nequeat: quia
si quis possit se commode absentare, non videtur
permittendum; habet enim quandam mali specie. Non tamen puto esse peccatum mortiferum, si il-
lud coniuivium aedes gratificandi caufā; vt quia
amicus, quia eius opera interdum eges, vel etiam
vt lautiū comedas.

Probatur hæc sententia. Primo, Adire talia cō-
uiuia non est per se malum, vt patet: ergo si ali-
qua iusta causa interueniat, erit licitum.

Secundō, Si est peccatum mortale, id pro-
uenire ex aliqua suprà dictarum causarum, quæ
in argumentis pro parte contraria sunt expellere:
sed nulla istarum sufficit. Non prima, quia non est
necessæ vt approbet illas nuptias, seu contractum
eo modo quo factus est. Nam sāpē accidit vt ad
coniuivium nupiale veniat, qui nuptias illas im-
probat & detestatur: vnde non venit causa gra-
tulandi & approbandi, sed solum vt vitet offendit
amici, vel alii incommode. Deinde
potest quis gratulari & bēne precari nouis nup-
tijs, nō quod legitimæ sint ex parte rei, sed quod
tales communiter putentur; sicut potest quis ali-
cui gratulari statū, quem vulgo putatur habere,
etiamsi eum legitimè non habeat. Præterea, his
gratulationib⁹ nō approbat modus quo status
ille ab altero acquisitus est, sed approbat status
secundū se, & significatur gaudiū quod habemus,
vel fingimus nos habere, eo quod ipse tamē statū
habeat; & apud viros bonos intelligitur hęc
tacita conditio, si ins̄t̄ pos̄ideat. Non etiam Se-
cunda, quia eti⁹ tale matrimonium sit fornicar-
ium, tamen publicè non habetur pro tali, sed
pro honesto. Tu autem solum gratularis illi sub
ratione veri matrimonij. Deniq; non Tertia, quia
supponimus abesse scandalum.

Tertiō, Catholici adeuntes hujusmodi con-
uiuia multis modis excusis possunt à peccato
mortali: Primo, quia passim talia matrimonia ha-
bentur legitima. Neq; id mirum, cū etiam qui-
dam viri aliquin bēne docti, aliquando putau-
rint ea valida esse, eo quod sint contracta publi-
cē, non clandestinē: dicebant enim Concilij Tri-
dentini mentem solum fuisse irritare matrimo-
nia, quæ ita clandestinē essent contracta, vt ne
Parochus quidem & duo testes adessent, non au-
tem si publicè coram toto populo: ibi enim ces-
sare rationem Concilij. Quæ sententia eti⁹ mihi
nunquam visa sit probabilis, tamen videtur habere
aliquam

Vbi non sunt Parochi, Concilium non obligat.

aliquam speciem ijs, qui verba Concilij non satis ponderant. Secundò, quia in ipsis Provincijs ha-reticorum nusquam ferè sunt Parochi, aut certè latent, vt non sint ad manum. Nuper autem Ro-ma respondum est, vbi Parochi non sunt, ibi ma-trimonia absque Parochio valida esse. Quod si hoc viris doctis visum est, quantò facilius simpliciores id sibi persuadere poterunt? Si dicas, non de-esse Sacerdotes qui habeant licentiam à Reuerendissimo Colosensis. At hi sapè non sunt ad manū, vel ignorantur, vel nesciunt horum praesentiam esse necessariam, cùm non sint Parochi, nec vslus publicus contrariū ostendat. Tertiò, quia possunt inducere in animum illos antē coram tali Sacer-dote priuatim contraxisse, & postea contrahere coram magistrato vel ministro, vt evadat mul-tat. Quartò, Possunt cauere ne sponsis gratulen-tur, vel gratulari non ex animo (non enim erit nisi mendaciū & simulatio quedam politica, que non est peccatum mortale) vel solū benē pre-cari, quod peccatum non est. Quintò, possunt ex-cufari ratione damni, vel offensionis grauis, qua-lis plerunque metuitur. Si enim Naaman Syrus poterat stetere genua ante idolum, rege adorante, vt regi obsequiōm præstaret, idque ad offendio-nem regis vitandam, cùm tamen præberet specie quandam idolatriæ, vt passim DD. tradunt, & colligitur 4. Reg. 5. quanto magis poterit Ca-tholicus adire coniuivium nuptiale, quæ res est in-differens, nullam mali speciem præferens, vt in-dignationem alterius periculosam auertat.

4. Ratio.

Quartò Probatur, Licitum est adire coniuivium æthnici vbi proponunt idolothyta, & ex illis vesci, etiam si scias fuisse immolata, modò abſit scandalum, vt patet ex Apostolo i. ad Corinth. 8. Et tamen multò maior hīc videtur esse species mali & approbatio, quam in casu nostro, cùm ipsi cibi fuerint dijs immolati: ergo.

Quinto, Licitum est adire coniuivium quod da-ri solet à Prælato, v.g. ab Episcopo, Abate, De-canō, quando initiatur, vel possessionem accipit, etiam si sciam ipsum simoniacē promotum, quan-do communiter promotio illa putatur valida, nec ideo censendus sum approbare simonianū. Ergo similiter accedendo coniuivium nuptiale, non ne-cessario censeor approbare illas nuptias, aut modū contractus.

Sexto, Quotiescumque aliquid per se malum non est, aut specialiter prohibitum, non teneor eo abstinere, etiam si aliis eō vtatur ad malum finē, modò ego ob bonum vel indifferentē finē id faciam: nec censeor alterius malitia consentire, vt communiter docent Doctores, & patet his exem-plis: Possum vendere Iudeo agnum & virgultā, etiam si sciam vñrum ad superstitutionem, modò non eo fine faciam: & ancilla potest ornare domin-nam suam, eiusque thalamū componere, et sciat ipsam ad malum finē hæc destinare: Potest etiā preparare carnes die prohibito, si commodè non possum detrectare: nec censetur malum finē ap-probare, ob quem illa hæc parat. Cur ergo pari-ratione non possum adire coniuivium nuptiale, etiam illud coniuivium instructū sit ad solennitatē matrimonij inualidi?

Septimo, Si Matrimonium esset inualidum ra-tione metus, vel impedimenti criminis, aut ob alia causam, & passim putaretur validum, eō quod nesciant homines hæc esse impedimenta, possem

ego cum ceteris adire conjuvium, & generatim gratulari sponsis, vt vslus communis probat, cur non etiam in casu proposito?

Ostaū deniq, Id licitum est in ceteris contra-^{8. Ratio.} ctibus; vt in emptionibus, venditionibus, locatio-nibus inualidis: cur non etiam in contractu matrimoniij? Fateor tamen te teneri monere sponsos (si spes est audituros) vt rursus contrahant secun-dum formam Cœcilij: quia tenemur errantes cor-riperet; si spes est emendationis.

Ad argumenta in contrarium, patet ex dictis.

Ad Primū, Ostensum est non approbari per hoc contractū vñlū in particulari, sed in genere tantūm contractū & statum matrimonij. Ad Secundū, Non approbatur fornicatio, quia non approbant nuptiæ inualidæ, sed in genere nuptiæ, cum tacita conditione, si validæ sint. Ad Tertiū, Ponimus abesse scandalum. Quod enim potest esse scandalum ex eo quod homines simpi-les adeant nuptias suorum confanguineorum, que passim validē putantur? Secūs fortè si esset Sacer-dos: quamvis & hic alicuius boni finis causa pos-set interdum interesse.

C A S V S . X I X .

42 Solūnias argumenta

Titletus contraxit cum Caia, in presentia Paro-chi & duorum testium, absque tamen facul-tate parentum.

Q uæritur, Virūm hic contractus matri-monialis sit absolute validus?

43

R. Espondeo, Perpensis ijs quæ in facti specie narrantur; & considerato Parochi proprij testimoniō, non occurrit vlla ratio alicuius mo-menti, ob quam contractus inter Caiam filiam & Titium, qui hīc proponitur, non debeat censeri validus contractus matrimonij. Fuit enim factus in præsentiā proprij Parochi, & duorum testium; & inter ipsos contrahentes nullum intercessit im-pedimentum dirimens, quale esset cognatio vel af-finitas intra quartum gradum, vt supponimus. Itaque & ipse personæ contrahentes habiles fu-er, & seruata est forma ab ipso. Concilio præscripta, vt patet sess. 24. cap. 1. de Reformat. matrimoniij. Nihil autem aliud ad validitatem matrimoniij requiri, est communis sententia Doctorum, quod etiam ex ipso Concilio satis manifeste con-uincitur, & ex praxi orbis Christiani, rebulque se-pissime iudicatur.

Nec obstat quod facultas parentum non inter-cesserit. Esti enim valde decens, vt liberi sine hac non attinent contrahere; tamen absolute ad substantiam contractus non est necessaria, vt ha-betur Cap. Cū virim, de Regulari, & definitur cap. 1. de Refor. matrimonij à Tridentino. Vnde etiam abit, & in iuitis parentibus contractus ma-trimoniij ineat, nihilominus validus & insolu-bilis erit, vt omnes Doctores tradunt.

Pari modo ad substantiam huius contractus nō est necessaria benedictio, aut vlla alia obseruatio temporis vel loci, vt patet ex dicto cap. primo &c. hic sess. 24. Vnde non minus validus est qui sine bene-dictione initus fuit, & in cubiculo, & tempore *44* *Benodictio* *non necesa* *sariorum* Quadragesimæ, quam qui in templo, & cum be-nedictione, & tempore nuptijs concessio, modò personæ alioquin habiles fuerint, & res in præ-sentia

*Naaman
Syrus Regi
suo sacrifi-
cans licite
abstitit.*

*40.
Ratio.*

*41.
Ratio.*

7. Ratio.

Sentia Parochi, & duorum testium perfecta sit.
De his omnibus latè diximus in 3. p. D. Thome
in materia de Matrimonio cap. 4. dub. 10.

Exhēre-
datio ob
matri-
monium

CASVS XX

matri-
monium Titius Anglus adolescens 32. annorum duxit fi-
liam se non indignam contra voluntatem
sui parentis, propterea ab eo per testamentum
exharedatur.

QVAERITVR, Vtrum illa exhaeredatio sit va-
tida? Et consanguinetis carbona possint pos-
cidere?

43

Respondeo, Certum est Iure communi Cesa-
reo, & Iure Canonico non potuisse Titum
exhæredari, eo quod duxerit filiam illam contra
voluntatem patris: præsertim cum illa non fuerit
eo indigna, sed par conditione, et si non opibus.
Est communis sententia Doctorum, & colligitor
manifestè ex Auth. *Vt cùm. De appellat. cognosc.*
8. §. Causas autem. Vbi recensentur 14 causæ, ob
quas pater potest exhæredare filium; inter quas
ista non reperitur. Et §. *Aliud quoque capitulum,*
expresse dicitur ob alias causas non posse exha-
redari. Confirmatur. Quia causa, ob quam filius
exhæredatur, debet esse valde grauius; quia est gra-
uis pena, cum priueto bonis, que iure Gentium
& Ciuiili ei debentur.

Idem ex eo probatur, quod nec filia possit exhaeredari, eo quod initis parentibus nupsit, modo turpem vitam non elegerit, ut communiter Doctores tradunt argumento Cap. vlt. De secundis nuptijs. Vide Couar. in 4 p. 2. cap. 3. §. 8. ubi refert alios, & docet, Quod quando modus contrahendi matrimonium non est ab Ecclesia prohibitus, neque licite neque valide possint exhaeredari, etiam si ante 25. annum contra voluntatem parentum, cum indigno longeque inferiori contrahant, & peccant propter inobedientiam, & odia que sequentur: quia Ecclesia vult matrimonia esse libera. Multo minus id poterit fieri in causa proposito, vbi agitur de filio in trichilium secundum etatis annum dilato, cui patens ante concesserat facultatem ducendi eam quam vellet, cui permiscerat tam diu tamque familiariter cum illa spuma vivere in eadem domo &c. quaque eo non erat indignum.

46

inofficium & irritum, & eos qui bona illa occupant non posse bonam conscientiam retinere, sed teneri restituere, non obstante illa transactione quae non fuit libera; sed metu amissionis totius hanc diratis extorta.

Ad alteram partem Respondeo, Filios prædicti
Titij posse agere bona conscientia ad istorum bo-
norum intercessione redicione rem

C A S V S   X X I .

C A S V S X X I .
Promis.
sio ma-
duus promisit filio suo Caiu uxorem
nendi in
se in statu virilitatis permansum, statu Vi-
ud matrimonium iniurum. Secundū,
dunitatis
essurum habitationem, & culturam
&c.
m ex parte dimidia. Tertiū fecit ex-
matrimoniales. Tandem inter Ti-
parem & Caium silium intercessit si-
bus.

QVÆRITVR Primo, Vtrum ista promissio de
non incedendo altero matrimonio in stricte
interpretanda sit, ut inducat obligationem
iustitiae?

QUÆRITVR Secundò, An teneatur Caius filio concedere habitationem & culturam agrorum?

QVAERTVVR Tertiò, An posse repetere à

AD Primum: Respondeo, Promissio illa qua-

Parents viduus promisit filio vxore ducenti, se in statu viritudinis mansurum, nec aliud matrimonium initurum, non est ita stricte interpretanda ut inducat obligationem iustitia, ita ut possit, etiam si videat id sua saluti expedire, non possit vxorem accipere. Absurdum est in huiusmodi causa ad statum & salutem pertinent, virginem promissionem. Si enim, quia ius testandi debet cuique reliqui liberum, inutilanda est promissio non mutandi testamenti; multo magis inutilanda est promissio non ducendae vxoris homini facta.

Ad Secundum: In reliquis tenetur paterflare contractu inito cum filio: nimis ut ei concedat habitationem & culturam agrorum ex parte dimidia, sicut conuentum crat. Tenerit etiam tollere ex parte sua impedimenta ob qua contractus non potest mandari executioni. Nec potest abfolui, nisi paratus sit in omnibus illis qua ad contratus executionem pertinent, flare sententiā & arbitrio bonorum & prudentium virorum, vel sententiā iudicis, si res deducta sit ad forum contentiousium.

Ad Tertium: Quod ad expensas pro filio in matrimonio factas attinet, non videtur posse exigeantur pro illis satisfactionem, si consuetudo est ut a parentibus non computentur; neque ab initio pactus est ut restitucentur: censetur enim illas domini. Unde non potest ob hoc dissidium reuocare. Neque enim hic casus videtur talis vt donatio illa possit reuocari: tum quia facta est ob causam, & secundum consuetudinem receptam; tum quia nihil eorum quae requirit L. finalis. C. De reuocandis donat. hisc videtur fuisse: nam filius negat se patrem furem vocassi: tum denique quia etiam si causa iusta suppetet, filius tamen non tenetur restituere ante sententiam Iudicis, vt ex eadem lege colligitur.

MISSA in Mi. Miserere noster, miserere noster, misere-
re noster. Ave, maria gratia plena, domini bene-
dictio, misericordia eius, amen.

MISSA.

CASVS I.

Fabulæ in officio diuino. *Virum Mos ille in Ecclesia tempore diuini officij fabulandi & ridendi, viris Principibus non sit illicitus & indecorus?*

Vir Clarissime. In monitione hesterna quā Illustrissimō Domino, solo Dei intuitu, & salutis honorisq[ue] illius studio feci, miratus sum vechementer D. Tuam defendere & excusare voluisse, morem illum in Ecclesia tempore diuini officij fabulandi & ridendi tanquam viris principibus non illicitum & indecorum; quasi hac in re non omnes eadē lege tenerentur, sed Nobiles viř sint excipiēdi. Nolui tunc plura contra disputatione: locus erat importunus; sufficiebat paucis monuisse homines inde offendī, & Illustrissimi Domini fama labem aliquam adspicgi: fuisse enim in quodā concessu quandam Dominam quę id narrasset, nōtando suam Excellentiam & eius familiam; & à ceteris (qui simili sēpē aduerterant, inter quos aliqui Iurisperiti seculares & Theologi) idem improbatum: offendī etiam diuinam Majestatem coram qua, quantumvis quis magnus sit, reverenter se gerere debet; imò quō quis maior, decere vt eō se gerat reverentiū. His plura nō adderem, quia hac sua Excellentia, vt est præclaræ indolis & ingenij, sufficere poterat: nisi D. Tua morem illum defendere voluisset. Puto enim fraternalm charitatem à me postulare, vt, si D. Tua, ita verè sentit, errorem illum eximam, quia perniciousis est: si non sentit, moneam ne huiusmodi vnguam vel placendi studio, vel displicendi timore defendat; quia pestifera adulatio est.

Mos ille est illicitus & indecorus. Affirmo igitur etiam Principibus viris, quantumvis magni sint, illicitum esse & indecorum in Ecclesia tempore diuini officij, & sacrae liturgiæ fabulari & ridere; idque adeo certum est, vt contrarium error in fide censeri debeat.

Paret ex Scripturis. Constat id Primō ex Scriptur. Mat. 21. & Ioan. 2. Domus mea, domus orationis vocabitur. Si Dominus id dixit de templo veteri, quod solum erat typus Ecclesiæ Christianæ, quanto magis id sentendum de Ecclesia Christiana? & si ciecit inde ementes & vendentes, ea quæ ad sacrificia illius temporis pertinebant, qui solum in parte exterioris illius templi verbabatur, quanto magis improbat eos, qui coram tremēdis illis mysterijs bonam partem temporis fabulis & risibus transigunt?

Ex Concil. lyis. Secundō, Ex Concilijs: Conciliū Lugdunense sub Gregorio X. (habetur Cap. Decet, de Immunit. Eccl. in 6.) Cessent in Ecclesia vana, & multo fortius sedra vel prophana colloquia. Cessent confabulationes qualibet. Sint postremo quacumque alia qua diuinum possunt perturbare officium, aut oculos diuinæ Majestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea, ne vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio &c. Concilium Trident. sess. 22. inter cetera, iubet vt omnes seculares actiones, vana atque prophana colloquia ab Ecclesijs arceantur.

Ex SS. Patribus. Tertiō, Ex Patribus: Pulcherrimè Chrysostomus Homil. 40. ad Populum, quem locum rogo vt D. Tua expendat: Celebratur, inquit, oratio; omnes iacent segnes iuuenes & senes, piacula magis

quam homines; ridentes, cashimantes, colloquentes, & alijs detrahentes, supra genua positi. Tu iuuenis ades vel publicè

senex; incapa cūn videris, accusa vehementius; si non increpant,

tolerat, Diaconum voca, minare; que tua sunt, exhibe;

& si quid aduersus te fuerit ausus facere, omnes prorsus Admons.

babebis conspirantes. Quis enim tam irrationalis, qui Diaconum,

te videns de talibus arguentem, & illos redargui, non

adhæreat parti tua? Video rursus & alios loquentes

relos, dum oratio celebratur: eorum vero letores, non

solum dum oratio perficitur, verū & dum Sacerdos

benedit. O rem horrendam, quando salus erit & quando

Deum placare poterimus? Et id profecto tremendum est,

quod buc venis non ludum aut choream obitutus, & ta-

menias incompotis. Nesca quid cum Angelis consti-

tisti, & cum illis cantas, & cum illis Deum laudas: &

stas ridens? Nōne mirandum est fulmen non intorqueri non solum in istos, verū etiam in nos? sunt enim

ista fulmine digna. Adeo Rex, exercitum recenseret, &

tu sub illius oculis stas ridens, & risum despici? Quo-

usque accusamus, quoque redargimus? Nōne tales

Ex templo expellenda

tanquam noxios, tanquam corruptiores, tanquam perni-

cios & perditos, & innumeris plenos malis ex Eccle-

sia decebat expelli? Quando isti ridebant, qui eti-

am in horribus hora ridebant? Quando à nugis absin-

bunt, qui oratione tempore loquuntur? Non eos qui ad-

stant reverentur, non Deum timent. An non sufficit

nobilis mentis negligentia, & quod orantes alio circum-

agimus? Sed & risum oporet subrepere? Propter ea

qui sani es̄ti, protestor, quod iudicium vobis erit lanies non

& condemnatio; & vos iam Deo trado, si quis tumultu-

arguit, peccat.

tuant videns vel loquentem, illo præseruum tempore,

non significet, nec corrigat. Ecce quid crimen tales non

monere. Hoc est oratione melius si orationem omittens

illam increpes, vt & illi profis, & teipsum luciferas,

vt sic omnes saluari possumus. Igitur in malo illo constitutum negligat nemo. Hec ille. Similia habet Homil.

74. in Matth. & Homil. 37. in epist. ad Corinth.

vbi etiam inter cetera: Quid enim? Domos ad na-

gandum non habet? Ecclesiam Dei contemnit? Si quis

est qui modestus, qui tacitus esse velit, corruptis? At-

qui dicitis, incundum esse colloqui cum familiari. Esto

sanè; non veto: sed domi, sed foris fiat: Ecclesia enim

non differendi, sed discendi & orandi locus est, &c.

Omitto aliorum Patrum testimonia.

Vides h[ic] neminem excipi, non Regem, non

Pontificem, non Nobilem, non Militem, aut

alium quemlibet: sed generatim omnes constrin-

gi: & meritò. Quid enim sunt omnes gentes, &

ta reverendissimæ humana ad illam Majestatem?

Gutta rotunda, antelucani, vapor ad modicum parens, scena, vani-

tas, somnium, nihil. Si sublimes illi Principes &

potesates cælestes cum magna reverentia adstant,

nec audent intueri illam Majestatem propter emi-

cantem inde splendorem, vt Chrysostomus lib.

3. de Sacerdotio ait, quid non debent facere mor-

tales, qui luteas habitant domos, & terrenum habentes

fundamentum; quorum gloria p[ro]tredo & vernis, vt

Scriptura loquitur?

Addo, Quō quis maior est inter homines, eō

ipsum in rebus diuinis maiorem reverentiam pre-

stare debere: tum vt alijs sit exemplo, qui liben-

ter Magnorum mores sequuntur: tum vt in Deum

gratus sit, cuius beneficio ceteris est major. Qui

enim est filius Principis, potuisset esse filius men-

dici, si Deo ita placuisset. Itaque hoc ipsum est

Dei beneficium, & congrua animi submissione

erga ipsum profitendum.